

Ранко Симовић

Д Р В Љ А Н И К

Кад се сумрак нахвата око куће, сви људи би требало да су унутра, а нарочито деца. Из ноћи свашта може да бане и зато је боље клонити се мрака. А нипошто се, по тами, не треба врзмати око дрвљаника, кладе, трупа где се секу дрва. И не само дрвљаника: не треба се смуцати у то доба по ђубришту где се баца пепео где се просипа цеђ из великих перионица после прања веша, где се затрпавају комади сломљених чаша.

Тако је говорила баба.

Она није много објашњавала, није никад говорила зашто се треба тако понашати. Кад нешто каже, чинила је то јасно и енергично, и тиме, што није објашњавала, обезбеђивала је безпоговорност својим ставовима и неки оквир нејасности и зебње који је деговао на свој, посебан начин.

Ровитој дечјој души многе су ствари нејасне и страшне и кад се о њима не говори, а камо ли кад неко искусан и постојан у својим поступцима, као бака, скрене пажњу да се чуда, страхоте и утваре догађају лако, у близини, на тачно одређеним местима. То је довољно да се тих места човек клони, а ако то, било зашто и било кад, није могућно, онда се настрахује, надрхти и види и оно што друге, незаплашене очи не би никад успеле да угледају.

Али је то, код детета које расте и снагу заузима, изазивало и радозналост, дуга превирања и размишљања уперена ка одлуци да се провери, да се краичким ока, из неке безбедности, можда и види оно, од чега се клони и бежи.

На дрвљанику се, понедоба, привиђа. Шта? Ко зна колико сам пута то питање постављао себи, а и другима. Баба је на то одговарала са „Далеко било!“ и ништа више. При том би се прекрстила, као да тиме тера од мене

неко зло што даље, у дубину несазнавања и невида, до неког дна где се оно, неизражено, само собом потире, само себе прождире.

Више пута сам увече ушао на часак у неосветљену гостинску собу и с прозора, окренут на ту страну, погледао на дрвљаник, и простор око њега. Ништа, само, којекад, мрак из кога ни секира не провирује сјајем, или, други пут, месечина, па се распознаје лепо и та секира, и клада, и крупније бело иверје, и трупци, и грање на гомили. Једанпут, кад нити беше сувише мрачно ни нарочито видно, назрео сам ону велику, на средини изглодану кладу, налик старачкој вилици пуној крњатака од зуба. Засекла ју је оштрица секире, па је светлוצао метал који није уронио у месо од кладае, а дршка је, као цев, као испружена рука, стремила у даљину. И све је то почело да се мути и ковитла, да се повремено осветљава неком скривеном светлошћу, као кад сева, онако изнебуха, без везе са облацима, чак из ведрине.

По
в
е
ља

А кад се дрвљаник осветли, онда пилићи и кокошке, оне које су одавно поклане, којим је секира једним замахом одсецала главу на пола танког врата, па она, глава, остајала мирна, а на отворено око зачас се навлачио ружичасти, скоро прозирни капак као опна, — ти пилићи и те кокошке заклепећу крилима, пропињу се, одскачу, падају тупо лупајући на земљу, протежу крваве, огуљене вратове ка некој узалудној нади ниушта и тако се усковитлају, као да њиховом посмртном игром рукује неки чаробњак. У мрачности то се све за тренутак изгуби, али опет, кад просветли мрак кокошке и пилићи без глава одскачу и тупо, као крпене лопте, ударају у земљу, а са њих отпада крупно и светло перје и пада око кладае, мешајући се са иверјем и сувим границама за потпалу.

Онда им се придружио петао Марко, онај огромни живински створ, с крестом јако црвеном као највећи патлићан из баште, чије је перје у основном тону имало боју чоколаде, а на репу и крилима најживље шарене перушке. Он је јурио и кљуцао по дворишту децу, прасад, јагаћце и све што се мицало, али му је све било опраштано због лепог гласа, поносног шетања по трави, достојанства коме нас је учио и једног реда у свим пословима и обавезама које је имао. Њега, сећам се, није хтео да коље мој отац, ни моја мајка, она то никако није могла, него је замолила комшију, а овај је то учинио ножем, да му главу не би сасвим одсекао, па се она држала на кожи ионако веома жилавог и дугачког врата. Ми, деца, супу од Марка нисмо ни окусили, чак нисмо хтели да гледамо његово месо, и ја сам га већ био заборавио док ми се те вечери није опет, тако некако истински, приказао. Он није од земље одскакао као пилићи и кокошке, иначе би се све тресло од његове тежине и клепета, него се, нагнут на ону страну

на коју му је висила полуотсечена глава, хитрим корацима, у трку, кретао око дрвљаника, истежући крила у грчу као орао, док је млаз крви, у високом луку, шикљао из његових снажних вратних дамара. У једном часу ја сам чуо кукурикање и био сам сигуран да то не кукуриче из кокошарника нови петао, који није ни имао име, него баш Марко на дрвљанику, сазивајући пилиће и кокошке, своју обезглављену мртву породицу.

Те ноћи дуго нисам могао да заспим, а кад ми се покривеном преко главе, сан почео да закорева, на дрвљаник је, скичећи, скочила једна приклана свиња и растерала моје лепе коке и пилиће, пре него што се и сама, тешка, на страну искренула, машући ногама у којима је било све мање снаге и крклајући у задњем роцу.

Тај завршни чин само је петао посматрао са стране, очима са оборене главе, које су, преврнуте гледале одоздо.

Касно, у неко доба ноћи, почео сам да стењем и да вичем, отимајући се од гомиле ратника неутврђеног порекла, који су ме гонили голим ножевима, чије су оштрице, као огледала, блескале на сунцу и бацале одсјај у помешани чопор вукова и паса ка којима су ме натеривали.

Истовремено, кад сам постајао свестан тих својих поступака, изнад мене, с плафона, с неба, јавила се бака, додиривајући ме испуцалим, грубим рукама, говорећи неке речи као „Смири се, дете, шта ти је, убиће њих бака, а, а,“ да би потом гласније, вероватно подносећи извештај мојим родитељима у другој соби, изјавила:

— Има ватру. Бунца.

Још сам, касније, као следећу крпу свесности, осетио мирис сирћета, ракије и белог лука, оштар и хладан додир облога на табане и груди и њихово поступно загревање све док се нису среле са следећим таласом мога сна који их је потпио.

Сутрадан увече, држећи мало отшкринута врата од гостинске собе, као везу са живећим и поузданим светом, опет сам погледао кроз прозор на дрвљаник. Свуда мртва, преврнута тама, притисла земљу одатле до краја, да испод ње ништа не провири. Само сам у стаклу смотрио контуру своје главе и одступио, уплашен, мислећи да ме из мрака неко други гледа, намерно узевши облик који ми је донекле познат.